

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว
ชื่อและนามสกุล นางสาวบุญถม คำภาค
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน
2. รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
Om ..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ฐวนันท์ พานิชโยทัย)

.....
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

.....
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ)

.....
..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกรในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว

ผู้วิจัย นางสาวบุญถม คำภาค รหัสนักศึกษา 2569001254

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน (2) รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลย์ นิลวิเศษ

ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร (2) ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง (3) ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร (4) การใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังของเกษตรกร

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลังในอำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จำนวน 278 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 48.38 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีประสบการณ์ในการปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 13.76 ปี มีการถือครองที่ดินในการทำเกษตรเป็นของตนเอง จำนวนพื้นที่ถือครองที่ดินในการทำเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 38.37 ไร่ ขนาดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังเฉลี่ย 20.06 ไร่ รายได้ของครัวเรือนในภาคการเกษตรเฉลี่ย 179,398.56 บาทต่อปี รายจ่ายของครัวเรือนในภาคการเกษตรเฉลี่ย 74,371.94 บาทต่อปี ผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ย 3.53 ตัน/ไร่ รายได้เฉลี่ย 6,258.27 บาทต่อไร่ เกษตรกรส่วนมากไม่มีตำแหน่งทางสังคม และเกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มสมาชิกลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 2) เกษตรกรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับยุ่งยากน้อย 3) เกษตรกรส่วนมากมีความรู้มากเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลัง และความรู้ที่เกษตรกรได้รับจากทั้ง 3 แหล่งความรู้ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อกลุ่ม และสื่อมวลชน ในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับน้อย 4) เกษตรกรส่วนมากปลูกมันสำปะหลังโดยใช้พันธุ์เกษตรกรศาสตร์ 50 เก็บก่อนพันธุ์เก่าใช้ เกษตรกรทั้งหมดปลูกแบบปักท่อนพันธุ์ตั้งตรง การปลูก ใส่ปุ๋ย กำจัดวัชพืชและเก็บเกี่ยวด้วยแรงงานคน เกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนและใส่ปุ๋ยเคมี และเกษตรกรส่วนมากจำหน่ายผลผลิตที่ลานรับซื้อและโรงแปง 5) เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลัง โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับรุนแรงปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ปัญหาค่าสารเคมีราคาแพง ค่าจ้างแรงงานสูง และราคาผลผลิตต่ำอยู่ในระดับรุนแรงมาก ดังนั้น จึงเสนอแนะว่า ควรจัดอบรมการใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และรัฐบาลควรกำหนดราคารับซื้อหัวมันสด 2.50-3.00 บาทต่อกิโลกรัม และควรส่งเสริมให้เกษตรกรทำการรวมกลุ่มกันผลิตและขาย อันนำไปสู่อำนาจการต่อรองราคาขายผลผลิตกับแหล่งรับซื้อได้

คำสำคัญ การส่งเสริมการผลิตการเกษตร มันสำปะหลัง จังหวัดสระแก้ว

Thesis title: Cassava Production by Farmers in Watthana Nakhon District of Sa Kaeo Province

Researcher: Miss Boonthom Khamphak; **ID:** 2569001254;

Degree: Master of Agriculture (Agriculture Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Bumpen Keowan, Associate Professor; (2) Dr. Pornchulee Nilvises, Associate Professor; **Academic year:** 2014

Abstract

The objectives of this research were to study (1) basic economic and social status of farmers, (2) farmers' opinions toward technology application for cassava production, (3) the farmers' knowledge and knowledge sources of the technology application for cassava production; (4) technology application by farmers for cassava production; and (5) problems and suggestions of farmers on cassava production and extension.

The population in this study was cassava farmers in Watthana Nakhon District of Sa Kaeo Province, 278 samples were selected by using a simple random sampling methodology. The data were collected by using structural interviewed questionnaire. The statistical methodology was used to analyze data by computerized program including frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking.

The findings of this study were as follows: (1) most of the farmers were female, with an average age of 48.38 years. They were educated at lower primary level. The average period of experience in cassava production was 13.76 years. The land used for cassava cultivation was their own land. The average total farming area was 38.37 rai (1 rai = 1,600 square meters). The average size of the area used for cassava cultivation was 20.06 rai. The average household income deriving from agricultural production was 179,398.56 Baht/year. The average household farming expenses was 74,371.94 Baht/year. The average number of cassava produce was 3.53 tons/rai. The average income deriving from cassava production was 6,258.27 Baht/rai. Most of them had no social position. Hence, almost a half of them were a client of the Bank for Agriculture and Agricultural Co-Operatives. (2) To study the opinions toward the complication of cassava technology, the perceived the complication was generally at low level. (3) Most of the farmers had much knowledge of the application of technologies to their cassava production, while the knowledge transferred from three knowledge sources, such as personal media, group media, and mass media were at low level. (4) Most of them use Kasetsart 50 variety. They usually kept old cassava variety logs and grew them by pushing the logs into the soil vertically, applied chemical fertilizer, eliminated weeds for them, and harvested, these activities were done by their labors. The water sources were mostly the rain. Hence, they mostly distributed their produces at marketplaces or cassava starch factories. Furthermore, (5) the farmers had overall severe problems on cassava production and extension at medium level, such as the chemical substances were expensive, the labor wage was high, but the selling price of their produce was low. They suggested that there should have a training course for them on fertilizer application adhering to the soil analyzing value; the government agency should fix the selling price of fresh cassava at 2.50-3.00 Baht/kg.; and they should be supported in organizing a group for production and distributing the fresh cassava leading to have the power to bargain with merchants on the selling price of cassava produces.

Keywords: The extension of agricultural production, cassava, Sa Kaeo Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยได้รับความกรุณาเป็นอย่างสูงยิ่งจาก ท่าน อาจารย์ธวัชนันท์ พานิชโยทัย ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และรองศาสตราจารย์ ดร.พรชุลี นิลวิเศษ อาจารย์ที่ ปรึกษา ร่วมจากสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช กรุณาสละ เวลาในการให้คำปรึกษาแนะนำ ถ่ายทอดความรู้และแนวความคิดทางด้านวิชาการอันมีคุณค่า ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถูกต้องสมบูรณ์ พร้อมทั้งให้กำลังใจ ตลอดเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้ทางด้านวิชาการ และเจ้าหน้าที่ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่อำนวยความสะดวกทุกด้าน ซึ่งมีผลทำให้การศึกษาประสบผล สำเร็จ พร้อมกันนี้ขอขอบคุณ นายพิรพล วัฒนกุล เกษตรอำเภอดอนจาน ผู้บังคับบัญชา เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอดอนจานที่คอยสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา เพื่อนๆ มหาวิทยาลัยตรังที่ 14 ที่ให้ข้อเสนอแนะและเป็นกำลังใจ และสำคัญที่สุด คือ เกษตรกรผู้ปลูกมัน สำปะหลังในพื้นที่อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว ที่กรุณาสละเวลาให้สัมภาษณ์ข้อมูลในการ ศึกษาวิจัยในครั้งนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับกำลังใจและแรงผลักดันอันยิ่งใหญ่และมีค่ายิ่งจาก บิดา มารดา และทุกคนในครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่มีค่ามาก หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็น ประโยชน์และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน คุณค่าและความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

บุญถม คำภาค

กรกฎาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	2
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับการผลิต	6
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	7
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้	8
แนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร	9
เทคโนโลยีเกี่ยวกับการปลูกมันสำปะหลัง	11
การปลูกมันสำปะหลังของไทย	30
บริบทอำเภอวัฒนานคร	32
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	45
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	45
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	52
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร.....	52
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี การผลิตมันสำปะหลัง.....	66
ตอนที่ 3 ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร.....	70
ตอนที่ 4 การใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร.....	80
ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลัง ของเกษตรกร.....	87
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	94
สรุปการวิจัย	94
อภิปรายผล	100
ข้อเสนอแนะ	108
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก	115
ก แบบสัมภาษณ์เกษตรกร.....	116
ข เฉลยแบบทดสอบความรู้.....	129
ประวัติผู้วิจัย	131

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1	พันธุ์มันสำปะหลัง 12
ตารางที่ 2.2	พันธุ์มันสำปะหลังที่เกษตรกรนิยมปลูก 15
ตารางที่ 2.3	พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังปี 2556 34
ตารางที่ 3.1	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา 46
ตารางที่ 4.1	สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร 52
ตารางที่ 4.2	สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร 55
ตารางที่ 4.3	ลักษณะการถือครองที่ดินในการทำการเกษตรของเกษตรกร 60
ตารางที่ 4.4	จำนวนพื้นที่ถือครองที่ดินในการทำการเกษตรของเกษตรกร 61
ตารางที่ 4.5	พื้นที่ถือครองในการทำการเกษตร 63
ตารางที่ 4.6	สภาพทางสังคมของเกษตรกร 65
ตารางที่ 4.7	ระดับความยุ่งยากของเทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร 67
ตารางที่ 4.8	ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร 71
ตารางที่ 4.9	ระดับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร 75
ตารางที่ 4.10	แหล่งความรู้และระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี การผลิตมันสำปะหลังของเกษตรกร 76
ตารางที่ 4.11	พันธุ์มันสำปะหลัง 80
ตารางที่ 4.12	การปลูกมันสำปะหลัง 82
ตารางที่ 4.13	การดูแลรักษามันสำปะหลัง 84
ตารางที่ 4.14	การระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช 84
ตารางที่ 4.15	การเก็บเกี่ยวและการจำหน่ายผลผลิตมันสำปะหลัง 86
ตารางที่ 4.16	ระดับความรุนแรงของปัญหาในการผลิตและการส่งเสริม มันสำปะหลังของเกษตรกร 87
ตารางที่ 4.17	ข้อเสนอแนะในการผลิตและการส่งเสริมมันสำปะหลังของเกษตรกร 92

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1 แผนที่อำเภอวัฒนานคร	32
ภาพที่ 2.2 เขตการปกครองของอำเภอวัฒนานคร	33

